

Назарій ТЕРЛЕЦЬКИЙ  
УСБУ у Львівській області,  
оперативний співробітник  
nazarterletsky97@gmail.com  
ORCID: 0009-0000-4876-3304

## ПРОБЛЕМИ ОНТОЛОГІЧНОЇ СПРАВЕДЛИВОСТІ: АНТИНОМІЇ

<http://doi.org/10.23939/law2025.46.336>

© Терлецький Н., 2025

У статті розглядається проблема онтологічної справедливості крізь призму філософських, правових і моральних антиномій. Аналізуються межі справедливості, її прояви у позитивному, природному та надприродному праві. Особлива увага надається гетеронімічним імперативам [7, с. 202], що формують нормативну дію в суспільстві, а також потенційним можливостям справедливості, її синергетичному характеру та духовній глибині. Автор обґрунтовує думку про неповноту реалізації справедливості у реальному світі, наголошуючи на її трансцендентному вимірі та потребі моральної відповідальності. У статті подається концепція антиномічної справедливості як ключа до глибшого розуміння правової реальності та людської природи.

Отже, мета цього дослідження – окреслити онтологічні основи справедливості, розкрити її антиномічну природу в межах позитивного та природного права, а також проаналізувати перспективу надприродного виміру справедливості – як потенції сили, як онтологічної потреби.

У часи правових реформ, глобальних конфліктів і духовної кризи особливо гостро постає запитання: чи є справедливість реальною основою буття, чи лише ідеалізованим прагненням людини? У сучасному світі, де позитивне право часто віддаляється від морального виміру, зростає потреба у глибшому філософському осмисленні справедливості – не як зовнішнього припису, а як внутрішнього буттєвого імперативу.

Актуальність теми посилюється і тим, що в умовах деформації правосвідомості, корупції та формального правозастосування справедливість редукується до ефективності або легальності, що не завжди тотожне моральній істині. Позитивне право, незважаючи на свої легітимні засади, часто вступає в конфлікт із уявленням суспільства про “справжню справедливість”, що свідчить про глибокий онтологічний розрив між формою і змістом права.

Особливої актуальності ця тема набуває для України, яка переживає процес переосмислення цінностей, боротьбу за ідентичність і спробу оновлення правової культури. У цьому контексті звернення до проблеми онтологічної справедливості є не лише філософськи виправданим, а суспільно необхідним. Це – заклик до пошуку правди, яка не обмежується нормативною оболонкою, а пронизує саме людське буття.

Крім того, у науковій спільноті дедалі частіше порушуються питання синтезу філософії права, богослів'я та соціальної антропології. Поняття справедливості втрачає свою одновимірність і потребує переосмислення крізь призму антиномічного мислення, де не уникається суперечність, а визнається її глибинна онтологічна природа.

Ключові слова: онтологічна справедливість, антиномія, мораль і право, гетеронімічні імперативи, позитивне право, природне право, надприродне право, потенції справедливості, антиномічна справедливість, філософія справедливості, синергетика права, межі справедливості, справедливість у реальному світі.

**Постановка проблеми.** Проблема справедливості є однією з найбільш розроблених у філософії, богослів'ї та юриспруденції. Водночас її онтологічний вимір залишається недостатньо висвітленим, особливо в українській науковій традиції. Класична філософія – від Платона до Канта – розглядала справедливість у контексті морального порядку, природного закону або етичного розуму. Проте саме питання буттєвої природи справедливості, її онтологічної сили як категорії, що передує позитивному праву й навіть етиці, потребує подальшого аналізу.

В українському філософському просторі спроби осмислити справедливість як онтологічну категорію наявні у працях С. Кримського, М. Поповича, М. Козловця, В. Табачковського. Проте ці напрацювання є фрагментарними і не подають системного бачення антиномічної природи справедливості, її гетерономічних та надприродних аспектів.

У сучасній філософії права часто домінує інструменталістський підхід, у якому справедливість зводиться до легітимності норм. Водночас онтологічні підстави права і надприродна перспектива справедливості – як прояв трансцендентного порядку – або ігноруються, або трактуються як позанаукові. Натомість у богословській думці (зокрема, у працях Й. Рацінгера, Г. Лінга, о. Ю. Шурка) справедливість подається як духовна реальність, глибоко вкорінена у промиселі Божій, але ці підходи рідко інтегруються у філософію права.

Отже, існує потреба в міждисциплінарному дослідженні справедливості як явища, що поєднує у собі філософські, правові й богословські аспекти. Саме на перетині цих площин можливе глибше осмислення онтологічної справедливості та її антиномічних реалізацій у реальному світі.

**Аналіз дослідження проблеми.** У всі історичні епохи людство прагнуло збагнути суть справедливості – чи вона є лише правовим конструктом чи глибшою онтологічною основою буття. У цьому дослідженні справедливість розглядається як онтологічна категорія, тобто така, що вплетена у саму природу буття, моральності, права, свободи та відповідальності. Справедливість не обмежується лише соціальними чи юридичними механізмами, вона є внутрішньо необхідною умовою гармонії світу, душі людини та суспільства.

Проблема полягає в тому, що у спробах реалізації справедливості в межах правової або моральної системи виникають антиномії – глибинні протиріччя, що одночасно вказують на наявність кількох істин, кожна з яких є правомірною, але взаємовиключною. Саме тому в правовій реальності ми часто стикаємося з гетерономічними імперативами, де воля зовнішнього – закону держави, нації чи Бога – може суперечити особистому відчуттю істини.

Онтологічна справедливість – це не лише категорія філософії чи права, а радше сфера, в якій перетинаються надприродне, природне і позитивне право. Вона потребує переосмислення таких понять, як добро, вина, мораль, свобода та покликання людини до справедливості. Тому С. Кримський наголошує, що справедливість постає як гранична категорія, що вказує на межі людського буття та його морального виміру [6, с. 112].

**Мета статті.** Метою цієї наукової статті є осмислення справедливості як онтологічної категорії, що існує не лише в межах правових і моральних норм, а має глибше буттєве, антиномічне та водночас трансцендентне підґрунтя. Автор статті прагне:

1. Розкрити антиномічну природу справедливості, яка виявляється в протистоянні між позитивним, природним і надприродним правом.
2. Проаналізувати межі й суперечності нормативної дії, зокрема в ситуаціях, де мораль, право й справедливість не збігаються.
3. Дослідити синергетичну керованість правової справедливості, її внутрішню здатність підтримувати цілісність суспільства в умовах складної реальності.
4. Виявити філософські й богословські основи справедливості, що долають редукціонізм правового позитивізму.
5. Спробувати відповісти на запитання: чи можлива справедливість повним обсягом у реальному світі, і в якому вигляді вона реалізується – через потенцію, метафору чи дієву силу.

Отже, мета статті – це не просто окреслити проблеми онтологічної справедливості, а й вказати на шляхи її оновленого філософсько-правового прочитання, здатного слугувати орієнтиром для осмислення нормативної дії у часи кризи права та моралі.

Новизна цієї наукової статті полягає в переосмисленні справедливості як онтологічної реальності, яка не зводиться до функцій права або моралі, а проявляється як внутрішній принцип буття, що чинно діє в умовах людського існування, зокрема через антиномії.

1. Уперше у вітчизняній науковій літературі запропоновано концепцію антиномічної справедливості, яка враховує суперечливу взаємодію трьох рівнів правової дійсності – позитивного, природного і надприродного права.
2. Акцент зроблено на онтологічній автономії справедливості: вона існує не лише як нормативне поняття, а як потенція та сила, що формує саму структуру правосвідомості й морального досвіду.
3. Уведено поняття синергетичної керованості справедливості, що дає змогу подивитися на правовий порядок як на відкриту систему, здатну до саморегуляції у відповідь на надмірність чи нестачу справедливості.
4. Здійснено інтерпретацію справедливості крізь призму гетерономічних імперативів, що виявляють напруження між зовнішньою нормою і внутрішнім моральним законом.
5. Пропонується такий онтологічний підхід до розуміння справедливості, який дає змогу трактувати її не лише як правову категорію, а як частину Божого промислу та структуротворчий принцип Космосу.

Отже, стаття розвиває міждисциплінарне осмислення справедливості, що має теоретичне і практичне значення для подальших досліджень у сфері філософії права, правової антропології та богослів'я.

**Виклад основного матеріалу.** Поняття справедливості має багатовікову традицію осмислення у філософії, праві та релігії. Вже у Платона справедливість – це не лише чеснота душі, а й фундаментальна гармонія в державі, де кожен виконує свою функцію згідно з природою. Арістотель диференціює справедливість на розподільну та вирівняльну, наголошуючи на зв'язку між етикою і правом. У римській традиції (Ціцерон) справедливість асоціюється з природним правом й ідеєю вічного, загальнолюдського закону.

У християнській думці справедливість набуває онтологічного та сотеріологічного виміру. Св. Августин стверджує, що справедливість можлива лише тоді, коли “людина підпорядкована Богові, а суспільство – Божому закону” [1, с. 75]. Справедливість стає проявом божественного порядку, втіленого у моральному законі. Для Хоми Аквінського справедливість – це постійна воля давати кожному належне, але вона не може бути реалізована без благодаті [2, с. 415].

Новий час (Томас Гоббс, Джон Локк, Іммануїл Кант) ставить справедливість у центр суспільного договору та автономії розуму. Кант формує справедливість як імператив, що повинен узгоджуватися з універсальним законом свободи: “Свобода кожного сумісна зі свободою всіх” [5, с. 56–57]. Проте він визнає наявність антиномій у практичному розумі, що відкриває шлях до подальших метафізичних інтерпретацій.

У XX столітті справедливість стає предметом глибоких соціальних і правових рефлексій. Джон Ролз формує концепцію справедливості як чесності, в основі якої – уявна “завіса незнання” щодо свого соціального статусу. Водночас Майкл Сендел та інші комунітаристи критикують надмірну абстрактність ліберального підходу, наголошуючи на контекстуальності справедливості.

Сучасна філософія та правознавство почало формуватися на онтологічному переосмисленні справедливості, в якому воно розглядається не лише як зовнішня норма чи ідеал, а як внутрішній принцип буття, що виявляється у взаємодії позитивного, природного та надприродного порядків.

Антиномія – це внутрішньо суперечливе, але необхідне співіснування двох принципів, кожен із яких має свою рацію. У філософії Канта антиномії – це межові конфлікти розуму, які виявляють обмеженість людського розуму у спробі охопити цілісність буття. Аналогічно і в контексті справедливості: вона виявляє свої справжні межі саме тоді, коли вступає в конфлікт із іншим рівноцінним імперативом, як-от: милосердя, рівність, свобода чи порядок.

Справедливість не є абстрактною ідеєю поза часом і простором – вона функціонує в рамках конкретних норм, традицій, інституцій. У цьому сенсі вона постає як онтологічно напружена структура, що проявляється в конфліктах між ідеальним і реальним, між моральним і правовим, між позитивним правом і природним правом.

Антиномії в праві – це не лише прояв теоретичних труднощів, але й методологічний інструмент для виявлення граничних ситуацій, у яких правосвідомість стикається з драмою вибору. Наприклад, протиставлення між “законністю” і “справедливістю”, між “інтересами держави” і “гідністю особи” – це типові антиномії, які вказують на те, що справедливість не може бути зведена до одного критерію.

Сучасне правознавство дедалі частіше визнає потребу врахування антиномічного характеру правової дійсності, оскільки через нього відкривається глибинні зв'язки між правом і буттям. Антиномія – це своєрідне “дзеркало”, в якому справедливість бачить свою межу, своє “неповне” втілення, і через це – свою потенцію до зростання, подолання, духовного розвитку виявляють її граничні точки, де вона вимагає трансценденції, піднесення над суто нормативним або утилітарним рівнем.

Справедливість з часом піддається деформації внаслідок певних гетерономічних імперативів. Тому під гетерономією розуміють підпорядкування зовнішнім, неавтентичним нормам, що не випливають із внутрішньої свободи чи морального закону особи. Гетерономічні імперативи, хоч і формально можуть виглядати правомірними, насправді несуть у собі потенціал деформації справедливості, бо змінюють її зміст відповідно до зовнішніх інтересів: політичних, ідеологічних, економічних.

Отже, антиномії не заперечують справедливості, а навпаки. Такі імперативи часто втілюються у вигляді законів або наказів, які, хоч і мають форму нормативного акту, не відображають моральної істини, а, отже, не є справедливими у глибшому, онтологічному сенсі. Наприклад, правові режими тоталітарних держав видавали законні постанови, що суперечили не тільки етичному відчуттю справедливості, але й самим основам людської гідності.

Коли право стає лише механізмом примусу, а не простором морального вибору, справедливість нівелюється до виконання функціональних рішень. Відтак гетерономічна правосвідомість – це та, що звикла коритися, а не шукати правду.

Справжня справедливість потребує автономії совісті та розуму, тобто здатності критично оцінювати будь-яку норму через призму вищого, а не лише позитивного порядку. Гетерономія ж замінює цю свободу ритуалами слухняності, що робить людину учасником неправди навіть без злого наміру. Тому вдамося до аналізу позитивного права.

Позитивне право – це право, встановлене людиною, формалізоване в законодавстві, указах, судовій практиці. Воно претендує на раціональну організацію справедливості, однак водночас завжди ризикує стати її імітацією. Штучна справедливість – це така, що створена людиною, але позбавлена трансцендентного виміру.

У своїй антиномічній природі позитивне право часто входить у суперечність із природним [3, с. 47] чи надприродним правом. Те, що є “законним”, не завжди є “справедливим”. Цей конфлікт стає особливо гострим тоді, коли позитивне право стає знаряддям маніпуляції, репресії чи привілейованого доступу до ресурсів, замість того, що б бути гарантом рівності.

Іноді позитивне право виконує мінімальну функцію стримування зла, але втрачає здатність продукувати добро. Тоді його функція зводиться до утилітаризму або “меншого зла”. І навпаки – коли воно закорінене в онтології справедливості, може стати ефективним інструментом оновлення суспільства.

Отже, позитивне право – це не абсолютне добро, а інструмент, цінність якого залежить від його здатності бути вірним справедливості як трансцендентному орієнтиру.

Природне і надприродне право апелюють до вищого порядку справедливості – такого, що не залежить від людських постанов, а корениться в самій природі речей і в Божественному Одкровенні. Проте в процесі їх реалізації виникають численні антиномії, тобто суперечності, які виявляють напруження між ідеалом і конкретною історичною дійсністю.

Природне право стверджує, що існують незмінні принципи (як-от: “не вбивай”, “шануй гідність іншого”), які мають силу незалежно від культурного або юридичного контексту. Надприродне право підносить ці принципи до рівня святості – воно вкорінене у волі Божій, яка є джерелом абсолютної справедливості. Але саме ці принципи часто вступають у конфлікт із позитивним правом, яке, хоча і є похідним, на практиці може їх порушувати.

Антиномії виникають і всередині самих природних/надприродних уявлень: наприклад, як розуміти Боже милосердя з Божою справедливістю? Чи можливо одночасно вимагати безумовної любові й абсолютної відповідальності? Ці запитання не мають простих відповідей, але вони відкривають шлях до глибшого розуміння меж справедливості як екзистенційного пошуку істини.

У контексті права антиномії можуть виступати як форма духовного виклику: чи здатна людина, зіштовхнувшись з нерозв’язною суперечністю, обрати сторону добра, навіть якщо це суперечить “букві закону”? Саме у таких ситуаціях – на межі – виявляється глибинна природа справедливості, яка завжди є більшою за юридичну процедуру.

Отже, антиномічна реалізація природного й надприродного права – це не ознака їхньої недоскопленості, а, навпаки, свідчення їхньої глибини, бо вони закликають людину до постійного морального розпізнавання та духовного зростання.

Антиномічна справедливість у філософському сенсі – це не просто конфлікт протилежностей (як-от: між правом і моральністю, між законністю й совістю), а динамічна взаємодія цих опозицій. Саме в межі, в полярному напруженні – народжується справжня справедливість, яка не є застиглою нормою, а відкритим процесом. Синергетичний підхід дає змогу розглядати антиномії не як глухий кут, а як рушійну силу морально-правового розвитку.

Синергетика – як міждисциплінарна концепція, що вивчає самоорганізацію складних систем, – виявляє особливу філософсько-правову перспективу в контексті справедливості. Якщо застосувати її до правового буття, то можна побачити: справедливість реалізується не в рівновазі, а в напрузі, не в простоті, а в взаємодії хаосу і порядку, етики і норм, ідеалу й реальності.

У цьому ключі антиномія вже не є загрозою правопорядку, а точкою народження нової якості, моментом морального пробудження. Наприклад, суперечність між позитивним правом і природним законом може стати джерелом оновлення самої правової системи через моральну критику і реформу.

Такий підхід впотребує від мислителя, правника і суспільства ширшого бачення: справедливість – це відкрита система, здатна адаптуватися, приймати виклики, оновлювати норми через сумління і співпрацю різних рівнів – людського, правового, духовного.

Отже, філософія антиномічної справедливості у синергетичному підході – це визнання того, що істина не зводиться до однієї полярності, а формується в діалозі, в русі, в постійному пошуку гармонії між суперечливими початками.

Питання справедливості моралі є складним, адже мораль ґрунтується не лише на універсальних принципах, але й на історично сформованих цінностях, традиціях та інтерпретаціях. Вона прагне до справедливості, проте не завжди може її забезпечити: мораль одних епох чи спільнот може видаватися глибоко несправедливою в інших. У цьому сенсі мораль виступає як імпульс до справедливості, але не її повнота.

Справедливість має приховану потенцію – здатність виявлятися у конкретних діях, оцінках, правових нормах. Ця потенція стає дійсністю через відповідні обставини, свідомість людини, її моральний вибір. І саме тут відкривається онтологічна сила справедливості [4, с. 129]: вона не лише нормативна, а буттєва – спонукає людину не до формального дотримання норм, а до глибшого усвідомлення істини й добра.

Прояви справедливості в суспільстві – це не лише судові рішення чи розподіл благ, а й моральна солідарність, захист гідності, боротьба з приниженням. Водночас межі справедливості виявляються тоді, коли мораль і право розходяться, коли потреби одних вступають у конфлікт із правами інших. Цей конфлікт не скасовує справедливості, а робить її динамічним завданням суспільного буття.

Отже, мораль не завжди є справедливою у своїх конкретних виявах, проте вона містить потенції справедливості, які здатні реалізовуватись за умов чесного морального аналізу, міжлюдського діалогу та відкритості до трансцендентного джерела істини.

**Висновки.** Справедливість як одна з найдавніших цінностей людства постійно перебуває між двома полюсами: очікуванням абсолютної істини та реальністю її неповноти у світі, позначеному конфліктами, інтересами, обмеженнями. У реальному соціумі справедливість постає не як завершена даність, а як пошук, прагнення, а подекуди – як болісна ілюзія.

Повнота справедливості у земному вимірі неможлива через людську обмеженість, спотворення моральних критеріїв, а також через антиномічну природу правових і моральних систем. Справедливість тут – це не завжди рівність, не завжди істина, не завжди добро. Проте навіть у неповноті вона зберігає свою трансцендентну силу – вказівку на вищий порядок, на Божу правду, яка вийде за межі емпіричного.

І все ж треба визнати, що справедливість у реальному світі не є суцільною ілюзією. Її проблески – у відновленні гідності, у перемозі добра над злом, у відстоюванні прав тих, хто її був позбавлений. Вона – в сміливості совісті, в зусиллях правників, у чесності вчителів і суддів, у солідарності страждених. Її реальність – не в повноті, а в русі до неї, в опорі на онтологічну правду.

Отже, справедливість у реальному світі – частково досяжна, але ніколи не остаточна. Її сутність – у напрямку, у моральній потенції та в постійній напрузі між тим, що є, і тим, що повинно бути. Це не ілюзія, а нагадування про онтологічну реальність справедливості, яка перебуває понад законом, але проривається в закон, через людину, її совість і духовне покликання.

## СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Августин Блаженний. (2000). Про град Божий. Київ: Вид-во “Свічадо”, 783 с.
2. Аквінський Фома. (2006). Сума теології. Частина II / пер. Андрія Бака. Київ: Вид-во “Дух і Літера”, 432 с.
3. Бошицький Ю. Л. (2012). Природне право в сучасному праворозумінні. Київ: Юрінком Інтер, 284 с.
4. Губерський Л. В. (2015). Філософія: конспект лекцій. Київ: Центр учбової літератури, 306 с.
5. Кант Іммануїл. (2004). Метафізика моралі. Доктрина права. Доктрина чесноти / пер. з нім. Олега Хоми. Київ: Юніверс, 374 с.
6. Кримський С. Б. (2008). Філософія буття і культури. Київ: Наукова думка, 240 с.
7. Сливка С. С., Романова А. С. (2024). Філософія права: том 7. Систематичний курс. Всеосяжна модуляція: підручник. Надприродно-правове підґрунтя. Вид. 4-те, переробл. і допов. Київ: Вид-во “Людмила”, 296 с.

## REFERENCES

1. Avhustyn Blazhennyi. (2000). *Pro hrad Bozhyi*. [About the city of God]. Kyiv: Vyd-vo “Svichado”, 783 p. [In Ukrainian].
2. Akvinskyi Foma. (2006). *Suma teolohii. Chastyna II*. [Summa Theologia. Part II]. Per. Andriia Baka. Kyiv: Vyd-vo “Dukh i Litera”, 432 p. [In Ukrainian].
3. Boshyttskyi, Yu. L. (2012). *Pryrodne pravo v suchasnomu pravorozuminni*. [Natural law in modern legal understanding] Kyiv: Yurinkom Inter, 284 p. [In Ukrainian].
4. Huberskyi, L. V. (2015). *Filosofia: konspekt lektsii*. [Philosophy: lecture notes]. Kyiv: Tsentr uchbovoi literatury, 306 p. [In Ukrainian].
5. Kant Immanuel. (2004). *Metafizyka morali. Doktryna prava. Doktryna chesnoty*. [Metaphysics of morality. Doctrine of law. Doctrine of virtue.] Per. z nim. Oleha Khomy. Kyiv: Yunivers, 374 p. [In Ukrainian].

6. Krymskyi, S. B. (2008). *Filosofiia buttia i kultury*. [Philosophy of being and culture]. Kyiv: Naukova dumka, 240 p. [In Ukrainian].
7. Slyvka, S. S., Romanova, A. S. (2024). *Filosofiia prava: tom 7. Systematychnyi kurs. Vseosiazhna moduliatsiia* [Philosophy of Law: Vol. 7. Systematic Course. Comprehensive Modulation]: pidruchnyk. Nadpryrodo-pravove pidgruntia. Vyd. 4-te, pererobl. i dopov. Kyiv: Vyd-vo "Liudmyla", 296 p. [In Ukrainian].

Дата надходження статті: 17.04.2025 р.

Nazariy TERLETSKIY

Ukrainian

State Security Service in Lviv region,

Operational

officer

nazarterletsky97@gmail.com

ORCID: 0009-0000-4876-3304

## PROBLEMS OF ONTOLOGICAL JUSTICE: ANTINOMY

The article considers the problem of ontological justice through the prism of philosophical, legal and moral antinomies. The limits of justice, its manifestations in positive, natural and supernatural law are analyzed. Special attention is paid to heteronomic imperatives [7, p. 202], which form the normative action in society, as well as the potential possibilities of justice, its synergistic nature and spiritual depth. The author substantiates the idea of the incompleteness of the implementation of justice in the real world, emphasizing its transcendental dimension and the need for moral responsibility. The article presents the concept of antinomic justice as a key to a deeper understanding of legal reality in human nature.

Thus, the purpose of this study is to outline the ontological foundations of justice, to reveal its antinomic nature within the framework of positive and natural law, and to analyze the prospect of the supernatural dimension of justice – as a potentiality of force, as an ontological necessity.

In times of legal reforms, global conflicts and spiritual crisis, the question arises especially acutely: is justice the real basis of existence, or only an idealized aspiration of man? In the modern world, where positive law often moves away from the moral dimension, there is a growing need for a deeper philosophical understanding of justice – not as an external prescription, but as an internal existential imperative.

The relevance of the topic is also enhanced by the fact that in conditions of deformation of legal consciousness, corruption and formal law enforcement, justice is reduced to efficiency or legality, which is not always identical to moral truth. Positive law, despite its legitimate principles, often comes into conflict with society's idea of "true justice", which indicates a deep ontological gap between the form and content of law.

This topic is of particular relevance for Ukraine, which is experiencing a process of rethinking values, a struggle for identity and an attempt to renew legal culture. In this context, addressing the problem of ontological justice is not only philosophically justified, but also socially necessary. This is a call to search for truth that is not limited to the normative shell, but permeates human existence itself.

In addition, the scientific community is increasingly raising issues of the synthesis of the philosophy of law, theology and social anthropology. The concept of justice is losing its one-dimensionality and requires rethinking through the prism of antinomic thinking, where contradiction is not avoided, but its deep ontological nature is recognized.

Keywords: ontological justice, antinomy, morality and law, heteronomic imperatives, positive law, natural law, supernatural law, potencies of justice, antinomic justice, philosophy of justice, synergetics of law, limits of justice, justice in the real world.